

Μαρία Μοντεσσόρι: Το ζήτημα της ειρήνης

Το ζήτημα της ειρήνης δεν μπορεί να εξετάζεται μόνο από την αρνητική του πλευρά, όπως γίνεται συνήθως στην πολιτική, δηλαδή ως πρόβλημα «αποφυγής του πολέμου» και, κατ' επέκταση, ως πρόβλημα επίλυσης των συγκρούσεων μεταξύ εθνών χωρίς βία. Η ειρήνη έχει επίσης μια θετική διάσταση, η οποία συνίσταται σε μια εποικοδομητική κοινωνική μεταρρύθμιση. Συχνά επαναλαμβάνεται ότι «για να υπάρξει μια νέα κοινωνία, πρέπει να διαμορφωθεί ένας νέος άνθρωπος», αλλά αυτή είναι μια αφηρημένη δήλωση. Είναι αλήθεια ότι ο άνθρωπος μπορεί να βελτιωθεί και ότι η κοινωνία θα μπορούσε να θεμελιωθεί σε αρχές δικαιοσύνης και αγάπης, όμως αυτή παραμένει μια μακρινή επιδίωξη. Υπάρχει,

ωστόσο, ένα άμεσο και θετικό ζήτημα που πρέπει να ληφθεί υπόψη σε σχέση με την ειρήνη: η κοινωνία του ανθρώπου έχει μείνει πίσω ως προς τη μορφή οργάνωσης που απαιτείται στη σημερινή της κατάσταση. Αυτό που πρέπει να εξεταστεί, επομένως, δεν είναι η οργάνωση ενός καλύτερου «μέλλοντος», αλλά η «ανάγκη της παρούσας στιγμής».

Σήμερα, η κοινωνία στερείται κατάλληλης εκπαίδευσης του ανθρώπου για τη σύγχρονη πολιτισμένη ζωή και μιας «ηθικής οργάνωσης» του κόσμου. Υπάρχει απόλυτη αποδιοργάνωση της ανθρωπότητας. Οι άνθρωποι εκπαιδεύονται να θεωρούν τους εαυτούς τους ως απομονωμένα άτομα που πρέπει να ικανοποιήσουν τα άμεσα συμφέροντά τους σε ανταγωνισμό με τους άλλους. Αντιθέτα, θα έπρεπε να υπάρχει μια ισχυρή οργάνωση που να κατανοεί και να διαχειρίζεται τα κοινωνικά γεγονότα, να προτείνει και να επιδιώκει συλλογικούς στόχους, καθορίζοντας έτσι την πρόοδο του πολιτισμού.

Σήμερα υπάρχει μόνο μια «οργάνωση των πραγμάτων», αλλά όχι του ανθρώπου. Το μόνο οργανωμένο στοιχείο του κόσμου μας είναι το περιβάλλον. Η τεχνική πρόοδος έχει θέσει σε κίνηση έναν τρομερό μηχανισμό, ο οποίος πλέον κινείται μόνος του, παρασύροντας τους ανθρώπους μαζί του, όπως ένας μαγνήτης προσελκύει τα ρινίσματα του σιδήρου και τους συνθλίβει στα γρανάζια του. Αυτό ισχύει για όλους τους ανθρώπους, τόσο τους χειρώνακτες όσο και τους διανοούμενους εργαζόμενους. Όλοι είναι απομονωμένοι στα προσωπικά τους συμφέροντα, αναζητώντας απλώς ένα επάγγελμα που θα εξασφαλίσει τη βιοποριστική τους ανάγκη. Όλοι παρασύρονται και απορροφώνται από τις υλικά επιτεύγματα ή τους γραφειοκρατικούς μηχανισμούς. Ωστόσο, είναι προφανές ότι ο μηχανισμός δεν μπορεί να οδηγήσει τον άνθρωπο στην πρόοδο, γιατί η πρόοδος πρέπει να συναρτάται με τον ίδιο τον άνθρωπο. Πρέπει να υπάρξει μια στιγμή όπου η ανθρωπότητα θα πάρει τον έλεγχο των δημιουργημάτων της και θα αναλάβει την καθοδήγηση της.

Αυτή η στιγμή έχει φτάσει. Ή οι μάζες θα οργανωθούν και θα κυριαρχήσουν στον κόσμο των μηχανών, ή ο κόσμος των μηχανών θα καταστρέψει την ανθρωπότητα.

Εάν αναγνωριστεί, ότι αυτή η τρομερή πρόοδος και η καθολική συμμετοχή της ανθρωπότητας σε αυτή την πρόοδο απαιτούν την οργάνωση της ανθρωπότητας, τότε θα γίνει επίσης κατανοητό ότι ένας νέος παράγοντας πρέπει να ληφθεί υπόψη. Όχι μόνο αυτός ο παράγοντας έχει ήδη τεθεί σε λειτουργία, αλλά και πιέζει όλη την ανθρωπότητα να παρέμβει και να καλύψει το κενό που θέτει σε κίνδυνο την ύπαρξη του πολιτισμού. Η ανθρωπότητα πρέπει να οργανωθεί, γιατί το «αδύναμο σημείο» από το οποίο εισβάλλει ο εχθρός - δηλαδή ο πόλεμος - δεν είναι το υλικό σύνορο των εθνών, αλλά η έλλειψη προετοιμασίας του ανθρώπου για την ειρήνη και η απομόνωση του ατόμου. Είναι απαραίτητο να αναπτυχθεί η πνευματική ζωή του ανθρώπου και στη συνέχεια να οργανωθεί η ανθρωπότητα για την ειρήνη. Η ειρήνη έχει τη θετική της διάσταση στην ανασυγκρότηση της ανθρώπινης κοινωνίας σε επιστημονικά καθορισμένες βάσεις. Η ειρηνική κοινωνική αρμονία πρέπει να έχει ένα μοναδικό θεμέλιο, και αυτό δεν μπορεί να είναι τίποτε άλλο παρά ο ίδιος ο άνθρωπος.

Από την ομιλία της Μαρίας Μοντεσσόρι στην έναρξη του 8ου Διεθνούς Μοντεσσοριανού Συνεδρίου, Σαν Ρέμο, Ιταλία, 1949.

Μετάφραση: Δημήτρης Χασάπης